

از دوران «داور» دور شویم

صفحه ۳

اتاق بازرگانی در مسیر اصلاح قانون

مسائل دیگری غیر از ضرورت اصلاح قانون متناسب با شرایط زمانی مطرح است. از آن جمله می‌توان مبنای اصلی ارابه طرح را در گفتار نمایندگان مجلس جست: درآمدهای اتاق و عدم نظارت غیروابسته بر اتاق. در واقع این موضوعات در اختلافات درونی فعالان بخش خصوصی نیز مطرح می‌شود و انتقادهای گوناگون پیرامون این نهاد توسط برخی از فعالان بخش خصوصی نیز بیان می‌شود که توجه افکار عمومی و همچنین نمایندگان مجلس را به خود جلب کرده است. پس از برگزاری انتخابات اتاق ایران در اسفند ماه سال ۹۷ و اختلافات و انتقادهای مطرح شده در خصوص انجمن‌های نظارت بر انتخابات در برخی از اتاق‌های شهرستان پیگیری برخی از فعالان اقتصادی از یک طرف و شکایت به مجلس در خصوص فعالیت‌های اتاق بازرگانی از طرف دیگر را شاید بتوان به عنوان منشأ تهیه این طرح در سال ۹۹ مطرح نمود. در ۴ آبان ماه سال ۱۴۰۰ کمیسیون اصل ۹۰ مجلس در نامه‌ای خطاب به رییس اتاق ایران از وصول شکایت‌هایی به این کمیسیون مبنی بر ۱۰ مورد تخلف در عملکرد سال ۹۹ اتاق خبر داد و خواستار آگاه کردن این کمیسیون از دلایل توجیهی این موارد شد. به دنبال آن و در پاسخ به نامه کمیسیون اصل ۹۰ مجلس، اتاق ایران در ۱۴ آبان ماه توضیحاتی ارائه کرد.

ادامه در صفحه ۲

دیدگاه‌های متفاوت درباره کارنامه و برنامه اتاق‌های بازرگانی چیز تازه‌ای نیست اما این تفاوت‌ها نزد فعالان اقتصادی خصوصی در همه دهه‌های تازه سپری شده بیشتر در چارچوب نهادهای خصوصی در میان گذاشته می‌شود. با این همه و پس از اینکه مجلس یازدهم شروع به کار کرد ززمه‌هایی از این سو و آن سو شنیده شد که باید قانون تازه‌ای برای اتاق‌های بازرگانی نوشته شود.

طرح اصلاح قانون اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی جمهوری اسلامی ایران و اصلاحات و الحاقات بعدی آن در آذر ماه سال ۱۳۹۹ توسط ۵۰ نماینده مجلس مطرح گردید و توجیه نمایندگان ارایه‌کننده این بود که اتاق ایران، به یکی از نهادهای قدرتمند بخش خصوصی در کشور تبدیل شده است که حق حضور در نهادهای بسیاری را داراست و با این ابعاد وسیع و درآمدهای سرشار و به دلیل عدم نظارت‌های شایسته غیروابسته، عملکردی داشته است که با یک تحقیق و تفحص اساسی می‌توان به کنه و بطن آن امور دست یافت. در گزارش کارشناسی تهیه شده در انجمن مدیران صنایع آمده است: در ضرورت اصلاح قانون اتاق بازرگانی تردیدی نیست چرا که این قانون باید متناسب با شرایط روز حرکت کند. اما اینکه این ضرورت تغییر قانون از چه روشی و چگونه دنبال شود متفاوت است. دلایل و توجیهات اصلاحات پیشنهادی قانون اتاق بیانگر این است

راه نو در اصلاحات اقتصادی

ابهمن دانایی

خوشبختانه هنوز رقابت میان گروه‌های سیاسی با دیدگاه‌ها و راهبردهای گوناگون یک راه برای کارشناسان و فعالان اقتصادی برای طرح و بررسی و ارایه دیدگاه در مسائل اقتصاد ایران را باز گذاشته است. بیان واقعیت‌های اقتصادی کشور از سوی مقام‌های ارشد دولت فعلی و نیز دفاعیه دولت پیشین همان راهی است که بازمانده و کاستی‌ها و کجی‌های سیاست‌گذاری اقتصادی، صنعتی، تجاری و پولی و بانکی را نشان می‌دهد. حقیقت و کانون و هسته مرکزی و نقدهای نوشته و گفته شده درباره اقتصاد ایران از سوی آگاهان این است که اداره کشور نیاز به اصلاحات دارد. جدا از اینکه نقش و سهم تحریم‌های اقتصادی در تخریب اقتصاد ایران چقدر بوده و هست، بیشتر کارشناسان باور ژرف دارند که سیاست‌گذاری‌های ناکارآمد همه دولت‌های پیشین در هر حوزه از جمله سیاست‌های ارزی و پولی و تجاری و نیز سیاست‌های صنعتی نقش و سهم پررنگ و بالایی دارند. چرا چنین است؟

واقعیت غیرقابل انکار این است که با آمد و شد هر دولت با هر تمایل سیاسی و برنامه اقتصادی کارشناسان، مدیران ارشد و مدیران میانی سیاسی و اقتصادی تازه‌ای برای وزارتخانه‌ها و صدها سازمان، مؤسسه و شرکت و سازمان دولتی تغییر می‌کنند. این دگرگونی گسترده موجب می‌شود دولت‌ها حتی با نیت خیر به این دلیل که گروه تازه آمده فاقد تجربه اجرایی و تخصصی در بخش‌های گوناگون است راه‌های طی شده را کنار گذاشته و می‌خواهند از اول طرح تازه بریزند.

این وضعیت از یک‌سو به کنار گذاشتن تجربه‌های پیشین منجر می‌شود و از سوی دیگر طرح‌های خام بر روی میز اجرا گذاشته می‌شود. اینگونه شده است که اکنون مدیران مستقر با انبوهی از تنگناها در بخش‌های صنعت و کشاورزی و تجارت روبه‌رو شده‌اند و به مخصصه افتاده‌اند. راه‌گریز از این تکرارهای زبان‌بار چیست؟ یک راه این است که برنامه‌های دراز مدت با حضور همه کادرهای ورزیده در هر بخش تهیه و به عنوان سند بالادستی به تصویب بالاترین نهادها برسد و هیچ دولتی نتواند از این سند بالادستی عبور یا عدول کند البته تجربه سند بیست ساله توسعه تا ۱۴۰۴ نشان داد این راه باید سفت و سخت‌تر از چیزی باشد که بوده است.

ادامه در صفحه ۲

در صفحات دیگر می‌خوانید:

پرچم واردات
برافراشته نشود

صفحه ۸

رشد سودآوری صنعت
نیشکر در سه سال گذشته

صفحه ۷

کارخانه‌ها را
بلا تکلیف می‌گذارند

صفحه ۶

سیاست‌ها و برنامه‌های دولت ایران
در بحران قند و شکر
در جنگ جهانی دوم

صفحه ۴

راه نو در اصلاحات اقتصادی

کرده‌اند، راه را برای مشارکت واقعی تشکّل‌ها باز کنند. این یک حقیقت تلخ است که راه کارساز و کم‌دردسر مشارکت تشکّل‌های کارفرمایی در انتخاب بهینه‌ترین راهبردها برای هر صنعت و فعالیت در ایران روندی واژگونه را سپری می‌کند. دولت‌ها با وعده مشارکت دادن تشکّل‌ها در تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری رأی می‌آورند و هنگامی که به قدرت می‌رسند زیر قول

خودشان می‌زنند. باید قانون بهبود مستمر فضای کسب و کار که یک قانون مادر به حساب می‌آید و نیز ماده ۷۶ قانون برنامه چهارم که در برنامه‌های توسعه دیگر نیز باقی مانده و در هر دو قانون تصریح شده است دولت نمی‌تواند درباره یک فعالیت اقتصادی بدون حضور نمایندگان تشکّل تخصصی مربوطه تصمیم بگیرد را اجرا کنیم.

ادامه از صفحه اول

یک راهبرد دیگر که تجربه و دانش نشان داده است و می‌توان آن را با نشانه‌های روشن در بسیاری از کشورهای کامیاب اقتصادی دید ایجاد تعادل و توازن قوای واقعی میان نهاد دولت و نهادهای خصوصی و غیردولتی در بخش‌های گوناگون فعالیت‌های اقتصادی است. نهادهای خصوصی انباشتی ارزشمند از تجربه و دانش برای اداره هر فعالیت دارند که شوربختانه از سوی نهادهای دولتی به عمد یا به سهو نادیده گرفته شده است. در حالی که مدیران تشکّل‌های خصوصی و نهادهای مدنی در ایران بارها و بارها تصریح کرده‌اند که نمی‌خواهند در مسائل حاکمیتی وارد شوند و قصد آنها در اصرار برای حضور در نهادهای تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر آسان‌سازی فعالیت‌ها و کارآمدسازی تصمیم‌ها است اما دیدگاه‌های دولت‌گرا این را قبول نکرده‌اند. نهاد دولت و سایر نهادهای اصلی اداره‌کننده کشور باید با استفاده از کامیابی‌های کشورهایی که در آنها از نیروی دانش و تخصص و تجربه مدیران و صاحبان صنعت و بنگاه‌های اقتصادی برای پیشبرد امور استفاده

اتاق بازرگانی در مسیر اصلاح قانون

ادامه از صفحه اول

کلیه این ۱۰ مورد به اصطلاح تخلف مطرح شده توسط کمیسیون اصل ۹۰، پیرامون ابهامات در درآمد و هزینه کرد اتاق بوده است و در پاسخ اتاق نیز اشاراتی به اختلافات درونی بخش خصوصی و شکایت برخی از اعضای هیأت نمایندگان اتاق نیز مطرح شده است. پس از آن در ۲۲ آبان ماه محمدرضا پورابراهیمی رییس کمیسیون اقتصادی مجلس از تصویب طرح تحقیق و تفحص از اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران در این کمیسیون خبر داد که نهایتاً در ۳۰ فروردین ۱۴۰۱ اعلام وصول شد. تاکنون نتایج تفحص از اتاق بازرگانی اعلام نشده است. این موضوعات به کرات نیز در محافل اقتصادی و همچنین مجلس مطرح می‌شود. به نظر می‌رسد مباحث مطرح شده در خصوص اصلاح قانون اتاق و همچنین تحقیق و تفحص از اتاق ریشه در انتخابات اتاق بازرگانی دارد که در پایان سال ۱۴۰۱ برگزار می‌شود و نشان می‌دهد طیف‌های مختلف بخش خصوصی در رقابت با یکدیگر هستند و قصد ورود به پارلمان بخش خصوصی را دارند و سعی در امتیازگیری از رقبا دارند.

علاوه بر ضرورت اصلاح قانون اتاق بازرگانی ایران متناسب با شرایط روز، باید دغدغه‌های فعالان بخش خصوصی را نیز در نظر گرفت و پیشنهادات اصلاحی را از کانال نمایندگان بخش خصوصی پیگیری کرد. بدون شک بحث توزیع قدرت در اتاق و همچنین منابع درآمدی آن نیازمند بازنگری است، به طوری که منابع درآمدی اتاق در قبال ارائه خدمات تأمین شود و پرداخت پولی به غیر از ارائه خدمت به اعضا تحمیل نشود. همچنین موضوع اقتدار در اتاق نیز نیازمند تغییر است که می‌تواند از طریق تغییر

ترکیب اعضای شورای عالی نظارت و راهبری و هیأت نظارت بر انتخابات و وظایف تعریف شده در خصوص آنها و همچنین وظایف و اختیارات هیأت نمایندگان، باز توزیع قدرت صورت گیرد. در اصلاحیه جدید که با مشورت نمایندگان اتاق بازرگانی و کمیسیون اقتصادی مجلس تهیه شده است، اتاق ایران همچنان نهادی غیرانتفاعی باقیمانده است و موضوع تغییر آن به نهاد عمومی غیردولتی در این متن مطرح نشده است. شرط تشکیل اتاق‌های شهرستان تغییراتی کرده و تأسیس اتاق شهرستان از داشتن حداقل ۵۰ عضو به ۱۵۰ عضو افزایش پیدا کرده است. از تغییرات دیگر این اصلاحیه، تغییر ساختار شورای عالی نظارت است که نام آن نیز به شورای عالی نظارت و راهبری تغییر کرده و تعداد و ترکیب اعضای آن به نفع بخش خصوصی نیست. همچنین تغییراتی در هیأت نظارت بر انتخابات صورت گرفته است.

توسعه و نهاد مدنی

توسعه ایران جز با حضور فعالان اقتصادی و مشارکت آنها در فرآیند توسعه امکان‌پذیر نخواهد بود و این مهم با استفاده از ظرفیت‌های بخش خصوصی در جهت تدوین سیاست‌های توسعه اقتصادی و کمک به اجرای آنها محقق می‌شود. نحوه رابطه دولت با بخش خصوصی به صورت یک کل و تعریف صحیح این رابطه در قالب قوانین و مقررات، اجرای سیاست‌های توسعه را تسهیل و تسریع می‌کند. تشکّل‌های بخش خصوصی از یک طرف به عنوان حامیان فعالان بخش خصوصی و از طرف دیگر به عنوان بازوی مشورتی نهادهای حاکمیتی عمل می‌کنند و هر نوع تغییر این روابط

نتیجه حاصل شده از عملکرد آنها را دچار تغییر می‌کند. لذا توجه و تعریف درست این روابط نقش مؤثری در توسعه کشورها دارد. به این ترتیب قانون اتاق ایران نیز به عنوان تعریف‌کننده این روابط عمل می‌کند و اتاق ایران به عنوان تشکّل تشکّل‌ها و قائل شدن اتاق ایران در نقش پارلمان بخش خصوصی و وظیفه اتاق در ساماندهی سایر تشکّل‌های کشور، نشان از تأثیرگذاری بالای آن در کلیه حوزه‌های کشور و تشکّل‌های مختلف بخش خصوصی دارد و اتاق ایران را به نهادی قدرتمند در کشور تبدیل کرده است که حضور در نهادهای مختلف و کسب درآمدهای پایدار و ارایه مشورت به قوای سه‌گانه، بر قدرت اتاق افزوده است و استفاده از این ویژگی‌های اتاق در اقتصاد کشور، مستلزم قانونی کارا و دقیق است. نحوه شکل‌گیری تشکّل‌ها و رابطه آنها با اتاق و تأثیرگذاری تشکّل‌ها به نمایندگی از اعضای خود در قالب هیأت نمایندگان اتاق ایران تعریف می‌شود و وجود قانونی جامع از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. نکته اینکه بررسی مواد پیش نویس اصلاحی نشان می‌دهد موضوعات بسیار پیچیده و مبهم بیان شده‌اند به خصوص در مبحث نحوه انتخاب هیأت نمایندگان. در سایر مواد و موضوعات نیز مطالبی مطرح شده است که می‌تواند در جای دیگری و در قالب آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌ها پیگیری شود و نیازی به ذکر شدن در متن یک قانون ندارند. نمایندگان با پیشنهاد و تهیه آیین‌نامه‌های مربوطه می‌تواند نظر قانونگذار و فعالان بخش خصوصی را تأمین نماید. باید به این موضوع توجه داشت که این پیش‌نویس باید در مجلس تصویب شود و ممکن است با تغییرات گسترده‌ای مواجه شود که مدنظر پیگیران اصلاح قانون اتاق ایران نباشد.

از دوران «داور» دور شویم

دولت محترم همه دوران ها

واقعیت این است که تفکر مرحوم علی اکبر داور وزیر مالیه دهه ۱۳۱۰ پس از ۹۰ سال هنوز در لایه های ذهنی مدیران دولت رسوب کرده و به هردلیل آمادگی اینکه صنعت قند و شکر آزاد شود را ندارند. برای اینکه به دولت های محترم یاد آور شویم دخالت دادن نهادهای گوناگون در فرایندهای تولید قند و شکر شگفت انگیز است به آمار در دسترس بانک مرکزی در سال های گوناگون می توان اشاره کرد. در حالی که سهم هزینه های شکر یک خانواده در ایران نسبت به کل هزینه های خانواده کمتر از سه صد درصد بوده و سهم مسکن بیشتر از ۲۵ درصد است دولت بخش مسکن را رها کرده و اجازه می دهد قیمت آن در بازار تعیین شود اما حاضر نیست این بخش از اقتصاد را که سهم آن بسیار اندک است رها کند. آیا مدیران محترم دولت ها می توانند برای یک بار برای همیشه به اقتصاد قند و شکر توجه داشته باشند و از دوران علی اکبر داور دور شوند. تجربه نشان داده است نتیجه فعالیت چند دهه های دولت های گوناگون در صنعت قند و شکر از تولید کشاورزی تا تجارت خارجی هرگز به منفعت تمام عیار مصرف کنندگان منجر نشده است. در همه دهه های تازه سپری شده تجربه کرده ایم که دخالت های دولت ها در فرایند اقتصاد قند و شکر تنها به منفعت گروه اندکی از واردکنندگان است که از اختلاف نرخ ارز در بازار با نرخ ارز دولتی سود بادآورده نصیبشان شده است. قانون سازمان تأسیس قند و شکر باید از ذهن دولت ها دور شود تا این بخش نقش یکسازنده و فعالان اقتصادی باور دارند دولت در قیمت گذاری چغندر، قند و شکر و نیز دیگر مراحل تجارت خارجی به زبان همه جامعه است و باید برچیده شود.

می دهند آن را سر وقت انجام نمی دهند. علاوه بر این دولت های ایران از یک سو هنوز با وجود هزاران بار گلایه تولیدکنندگان در بخش های گوناگون به ویژه مواد غذایی در قیمت گذاری شکر کارخانه ها دخالت کرده و اجازه نمی دهد بازار تعیین کننده شکر باشد. این دخالت دولت در قیمت گذاری برای تولیدکنندگان کار دشواری ایجاد کرده است. به طوری که رییس کمیسیون کشاورزی مجلس در نامه های رسمی به وزیر جهاد کشاورزی خواستار محاسبه و اعلام قیمت شکر تولیدی سال جاری و همچنین ممنوعیت ثبت سفارش واردات شکر در فصول برداشت چغندر قند داخلی شده است. وی خطاب به سید جواد ساداتی نژاد وزیر جهاد کشاورزی نوشت: پیرو جلسه مورخ ۱۴۰۱/۷/۲۴ این کمیسیون مبنی بر بررسی مشکلات کشاورزان چغندر کار، نیشکر و کارخانجات تولیدی قند و شکر و با توجه به بهره برداری کارخانه های قند کشور از نیمه دوم شهریورماه و تحویل چغندرهای کشت شده توسط کشاورزان چغندر کار به این کارخانه ها و استحصال شکر، بیم آن می رود که شکرهای تولیدی در انبارها راکد و عدم تأمین نقدینگی برای تسویه حساب به موجب کشاورزان موجب رویگردانی این عزیزان از کشت چغندر گردد. لذا با عنایت به شرح فوق و ضرورت تعیین و تکلیف قیمت شکر تا قبل از آغاز بهره برداری خواهشمند است:

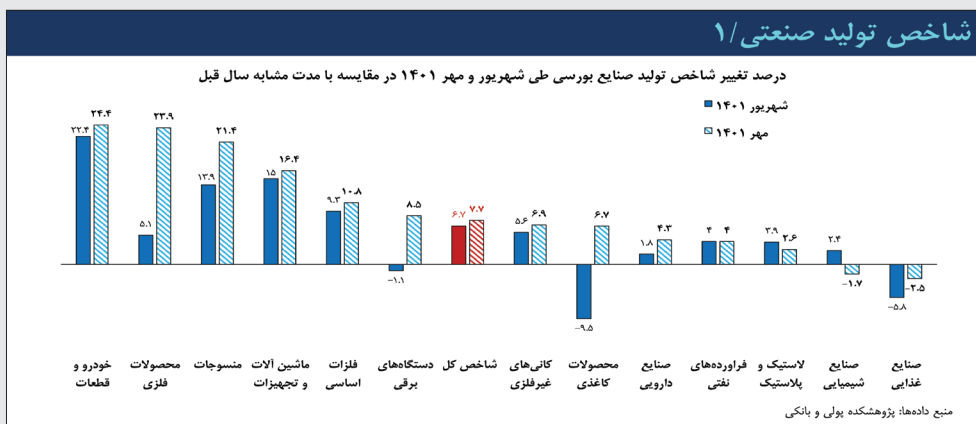
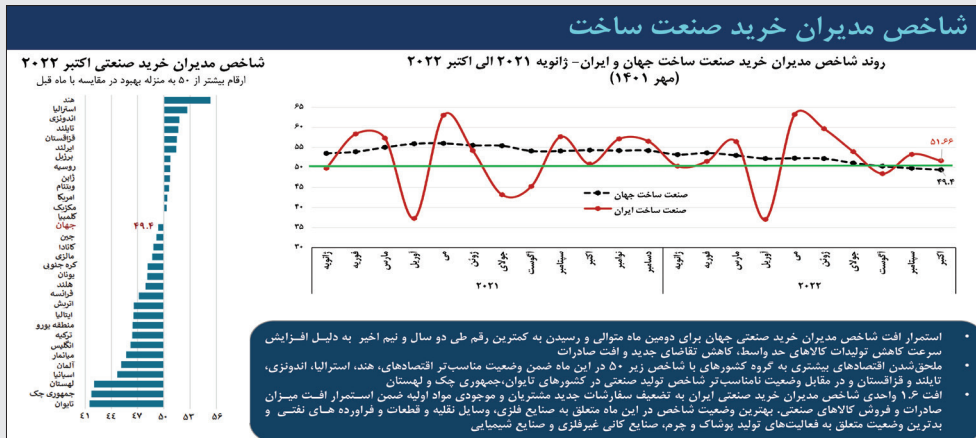
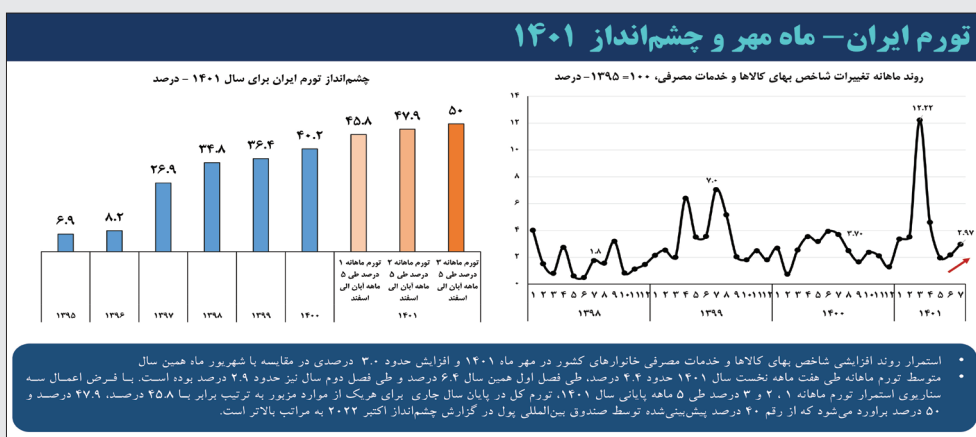
- ۱- محاسبه و اعلام قیمت شکر تولیدی سال جاری در اولویت برنامه دستگاه های ذی ربط قرار گیرد.
- ۲- با عنایت به فصل برداشت چغندر قند در دو نوبت بهار و پاییز ترتیبی اتخاذ گردد تا مانند محصول برنج جهت حفظ اشتغال پایدار و حمایت از تولید داخل در این دو فصل ثبت سفارش واردات شکر ممنوع اعلام گردد.

روزی روزگاری در دهه ۱۳۱۰؛ علی اکبر داور وزیر مالیه آن سال ها که باورهای سوسیالیستی داشت و نیز به دلیل علاقه شاه وقت به کارخانه های شکر و سرپا نگه داشتن و تقویت آنها سازمان قند و شکر را تأسیس کرد و پای نهاد دولت را به فرایندهای تولید و بازار شکر باز کرد. در دهه ۱۳۶۰ اما به دلیل جنگ و نیز به دلیل شرایط سخت اقتصادی دولت های وقت، دخالت در تولید و تجارت قند و شکر را از اختیارات مسلم و حتمی خود دانستند. پس از پایان جنگ و نیز عادی شدن اقتصاد می شد با تدبیری درست و بهنگام و همه جانبه و با راهبردی از پیش اندیشیده شده صنعت قند و شکر را آزاد کرد اما این کار تا تدوین و اجرای قانون برنامه سوم توسعه انجام نشد. در قانون برنامه سوم دولت موظف شد صنعت قند و شکر را از قید و بندهای دولت ساخته آزاد کند اما این آزادسازی نیز ناتمام ماند. دولت های بعد از جنگ هرگز باور نداشتند که می توان این صنعت را آزاد کرد و به مصرف کننده نیز آسیبی نرسد. اما پس از آزادسازی هایی از سر اجبار و به ویژه حذف دلار ارزان برای واردات شکر، معلوم شد هیاهو هایی که علیه کارخانه ها می شد پایه و اساس نداشتن است. با این حال اما دولت هنوز در بخش های گوناگون صنعت قند و شکر دخالت می کند و راه رهایی این صنعت از قید و بندهای دولت ساخته را سخت کرده است. دولت هنوز در تعیین قیمت چغندر قند دخالت تمام عیار دارد. در حالی که کارخانه های شکر می توانند با آگاهی و اطلاعات دقیقی که از وضعیت هزینه تولید دارند کار را آسان تر، بهنگام تر و نیز منصفانه و کارشناسانه تعیین و راه بلاتکلیفی را ببندند اما دولت اصرار دارد این کار باید از سوی نهادهای دولتی انجام شود. در صورتی که نهادهای دولتی از این اختیاری که دارند برای تسریع و شتاب دهی به فرایند تولید انجام

نشانه های ناخوشی در سه نمودار

شهروندان و نیز دولت و سهامداران بنگاه های اقتصادی از مدیران بنگاه های صنعتی - تولیدی انتظار دارند به میزان کافی کالا تولید کنند، کالایی تولید کنند که با مشابه خارجی رقابت کند، سودآور باشد و بازار را بتوان با تولید داخلی تنظیم کرد. مدیران بنگاه های اقتصادی برای پاسخ دادن به این انتظارات نیاز به شرایط و ابزارها و سیاست های اقتصادی و سیاسی کلان دارند تا بتوانند به خواسته ها پاسخ دهند. واقعیت این است که اقتصاد ایران از شروع دهه ۱۳۹۰ که در سرازیری قرار گرفت هنوز نتوانسته است به ثبات نسبی در شاخص های اقتصادی و صنعتی برسد. در سه نمودار منتشر شده در این صفحه روزگار ناخوش اقتصاد ایران به خوبی نشان داده شده است. بررسی از سر اشاره به نمودار نرخ تورم در مهرماه امسال و مقایسه آن با مهرماه سال های پیش نشان می دهد که این شاخص بسیار مهم اقتصادی چگونه توانایی رقابت پذیری از صنعت ایران در مقایسه با رقبا را زایل کرده است. آیا به طور مثال صنعت قند و شکر ایران می تواند با این میزان نرخ تورم رسمی با رقبایی که نرخ تورم آنها به طور میانگین زیر ۷ درصد است رقابت کند.

در نمودار دیگر می بینیم که صنعت ساخت در ایران چه فراز و فرودهای حیرت انگیزی روبرو است. این فراز و فرود نشان دهنده نوسان در سیاست های صنعتی است و نشان می دهد مدیران بنگاه های صنعتی نمی توانند برنامه ریزی کنند و از یک روند قابل پیش بینی تبعیت کنند. در نمودار سوم که شاخص تولید صنعتی است نیز روند کاهنده را به خوبی می بینیم. در میان همه انواع صنایع غذایی، صنایع غذایی کارنامه ای غیر قابل قبول دارند. دلیل نزول صنعت غذا این است که نهاد دولت با حذف دلار ارزان برای واردات نهادهای دام و طیور و دیگر مواد اولیه، راه را بر رشد این بخش از صنعت و تاریخ کرده است. انتظار از مدیران صنعت و نیز سیاست گذاری تولیدی باید با ظرفیت های قانون گذاری و نیز سیاست گذاری اقتصادی همراه باشد. روزگار صنعت همزمان با خوشی و شادایی سایر شاخص های فعالیت های کلان خوش باشد.

سیاست‌ها و برنامه‌های دولت ایران در بحران قند و شکر در جنگ جهانی دوم

ناگزیر احتیاجات خود را از بازار آزاد سیاه با قیمت بسیار گران می‌خریدند. از قیمت بسیار بالای قند و شکر در بازار آزاد موجب شده بود اقشار کم درآمد و فرودست جامعه که اکثریت را تشکیل می‌داد قادر به خرید آن نبودند. این وضع در شهرهای کوچک و روستاها به مراتب شدیدتر بود در نتیجه خرید و فروش کوپن رواج بسیاری پیدا کرد و مردم برای گرفتن قند و شکر بیشتر به خرید کوپن روی آوردند. مشکلاتی از این دست موجب شد که دولت وقتی دید این شیوه جیره‌بندی به شدت باعث هدر رفتن سهمیه زیاد قند و شکر و سوءاستفاده افراد دیگر می‌شود و مردم فرودست، سهمیه ناچیز را هم دریافت نمی‌کنند دوباره سرشماری دقیق تری را در سال بعدی شروع کرد. (اطلاعات، سال ۱۹، شماره ۱۷۷۰، ۲۷/۱۰/۱۳۲۰، ۳)

تبعیض سیستمی در توزیع قند و شکر بین تهران و شهرستان‌ها

دولت از عهده مقدار تعیین شده ماهانه یک نفر (۸۰۰ گرم) بر نیامد. زیرا با کاهش ذخایر انبارهای دولتی کاهش ذخایر اشفالگران کاهش واردات و کاهش تولید داخلی امکان ادامه سهمیه پیشین وجود نداشت اشفالگران با پرداخت پول بیشتر تقریباً همه کالاهای ضروری را جمع می‌کردند و گاهی با نفوذ سیاسی و نظامی بخشی از نیازمندیهای خود را از طریق نهادهای دولتی تأمین می‌نمودند لذا از ابتدای سال ۱۳۲۱ مقدار سهمیه (به هر نفر ۵۰۰ گرم) کاهش یافت دولت برای آرام نگه داشتن شهرهای بزرگ و صنعتی با زندگی کاملاً شهری مانند تهران و تبریز و اصفهان سهمیه آنها را بیشتر از شهرهای کوچک قرار داد. به این ترتیب تن به یک تبعیض سیستمی داد که دامنه آن به تدریج گسترده شد. در برخی موارد دیده می‌شد که حتی بین شهرهای کوچک هم تبعیض وجود داشت دلیل این تبعیض‌ها در منابع و روزنامه نیامده است هر چند برخی روزنامه‌ها به این تبعیض اعتراض کردند. (کیهان، ۲، ش ۳۳۳، ۱۲ آذر ۱۳۲۲، ۲ روزنامه اطلاعات سال هیجدهم، ۱۵ آذر ۱۳۲۲، ۱ و ۲)

اما نتیجه‌ای به دست نیامد یکی از اصول و قواعد جیره‌بندی تقسیم عادلانه آن مقدار سهمیه قند و شکر بین همه مردم بود این جیره‌بندی و مقدار نیم کیلویی که برای هر نفر در شهرستان‌های مختلف تعیین شده بود در واقع نقض جیره‌بندی بود و گویا برای مقاصد دیگری به جز توزیع عادلانه کالا بود چون در توزیع آن تقسیم عادلانه کالاهای اساسی مردم رعایت نمی‌شد تبعیض دیگر این بود که ادارات دولتی سهمیه نیروهای خود را بیشتر از مقدار موجود جدا می‌کردند و آن را از طریق سیستم اداری توزیع می‌کردند و بقیه را به مردم عادی تخصیص می‌دادند (روزنامه اطلاعات ۱۵ آذر ۱۳۲۲، ۱ و ۲) این امر نیز به تبعیض دیگر بین کارمندان و مردم عادی دامن می‌زد به سخن دیگر در توزیع قند و شکر و سایر کالاهای مورد نیاز تبعیض‌های متقاطع سیستمی انجام می‌شد.

در دوره اوج بحران کمبود قند و شکر (آذرماه ۱۳۲۲) وزارت دارایی و اداره آمار مجدداً زمینه سرشماری و توزیع کوپن‌های جدید را فراهم آورد. این روند درصدد یکسان کردن مقدار جیره‌بندی همه شهرها و سرشماری دقیق مردم شهر برای جلوگیری از مشکلات پیش آمده در جیره‌بندیهای قبلی بود. این بار سه هدف در نظر گرفته شد: (۱) توجه به مقدار حقیقی نیازهای مردم (۲) جلوگیری از فروش کوپن (۳) طرز توزیع کالاهای جیره‌بندی، که قرار شد هر شهر به حوزه‌های مختلفی تقسیم شود و هر کس جنس‌های جیره‌بندی را از نقاط معینی بخرند (کیهان، ۲، ش ۳۳۳، ۸ آذرماه ۱۳۲۲، ۱). عملیات سرشماری و پخش برگه‌های کوپن زمان‌بر بود و در امر توزیع قند و شکر اختلال ایجاد

از سوءاستفاده متصدیان تاکنون موفق نبوده است. (عصر اقتصاد، ش ۲ و ۳، ۲۲)

ناآگاهی مردم

از نحوه استفاده از برگه کوپن

کوپن از دو قسمت ته کوپن (سوش) و سربرگ تشکیل شده بود. ته برگ کوپن دربردارنده تعداد خانوار بود و سربرگ شامل شماره کوپن بود. اکثر مردم از این امر اطلاع نداشتند و در مرحله اولیه توزیع قند و شکر همه کوپن خود را به مأمور توزیع قند و شکر می‌دادند در حالی که فقط می‌بایست سربرگ کوپن شامل شماره خود را می‌دادند و سوش آن را نزد خود نگه میداشتند چرا که برای بار بعدی توزیع به سوش کوپن نیاز داشتند و در صورت نبود سوش آنها نمی‌توانستند جیره خود را بگیرند. مأموران توزیع اغلب از ناآگاهی مردم سوءاستفاده کرده با دریافت سوش کوپن در موارد بعدی خودشان اقدام به دریافت کوپن می‌کردند کمتر اتفاق می‌افتاد که مأمورین سوش را برگردانند. ناآگاهی مردم زمینه سوءاستفاده و درگیری و خشونت‌های بین مردم را افزایش می‌داد. (اطلاعات، سال ۱۶، شماره ۴۷۸۸، ۳)

فقدان مطالعات کارشناسی

و آگاهی‌های زمینه‌ای

برای جیره‌بندی دولت نیاز به مطالعات کارشناسی داشت که بدانند چقدر موجودی قند و شکر یا کالاهای دیگر را دارند و دوم تعداد دقیق نفرات سرشماری شده را بدانند و بعد شروع به دادن کالا توسط برگه کوپن کنند. اما دولت هنوز آمار جمعیت و میزان مصرف را نداشت. مثلاً در تهران ابتدا برای هر نفر ۱۲۰۰ گرم قندوشکر (۸۰۰ گرم قند و ۴۰۰ گرم شکر) در نظر گرفتند و توزیع آن را شروع کردند اما به زودی متوجه شدند که در انبارهای دولتی این مقدار موجود نیست به سخن دیگر، دولت بدون مطالعات کارشناسی و تأمین پشتوانه جیره‌بندی و توزیع وارد مرحله توزیع کوپن و کالا شد همین امر و عدم مطالعه دقیق موجب شد که در مرحله اول بیشتر مردم قند و شکر دریافت نکنند و ظرف یک ساعت قند و شکر تمام شود که موجب ازدحام جمعیت در مکانهای توزیع و به تبع آن زد و خورد می‌شد (کوشش شماره ۴۷۲۰، سال ۱۹، ۳) وقتی دولت فهمید با این مقدار سهمیه قادر به پرداخت ماهانه آن نیست مقدار آن را کم کرد و ماهانه به ۸۰۰ گرم (۶۰۰ گرم قند و ۲۰۰ گرم شکر) هر نفر تعیین رساند. (اطلاعات سال ۱۷ شماره ۴۸۳۶، ۱۲ فروردین ۱۳۲۱، ۱) این مقدار قند و شکر برای مصرف خانوارها بسیار کم بود و کفاف نمی‌داد؛ از سوی دیگر هر ماه به‌طور مرتب توزیع نمی‌شد. لذا بازار سیاه را داغ‌تر کرد، مردم

برگه‌های سرشماری عده‌ای جهت سرشماری افراد خانوار، مأموران از ۱۰ آبان ۱۳۲۰ مشغول جمع‌آوری اطلاعات خانوارها شدند. (اطلاعات س ۱۶، ش ۴۶۹۱، ۷ آبان ۱۳۲۰، ۱)

عدم تصویب قوانین لازم

برای اجرای طرح جیره‌بندی

دولت به آمار دقیق خانوار دست نیافته بود مجبور به توزیع کوپن (کالابریگ) کالاهای ضروری از جمله قند و شکر شد. هرچند که قند و شکر در انحصار دولت بود ولی کوپن پروانه منحصر به فرد تحصیل کالا بود که در صورت خارج شدن آن از دست دولت و مصرف‌کننده، به منزله از دست رفتن خود جنس بود (عصر اقتصاد، ش ۲ و ۳). از ایرادات کوپن این بود که به راحتی قابل خرید و فروش بود و همه کسی می‌توانست با کوپن دیگری قند و شکر دیگری را دریافت کند و نیز هیچ مجازاتی برای خریدار و فروشنده مقرر نشده بود. خریداران کوپن، بیشتر دلال‌هایی بودند که برای سود بیشتر، کالاها را احتکار یا فروش آن به اشفالگران برای فروش و بهای بیشتری انجام می‌دادند؛ ولی هیچ قانونی برای برخورد با این تخلفات وضع نشده بود.

از همان ابتدای توزیع کوپن بازار فروش توسط دست فروشان و بازاریان آغاز شد. (روزنامه اطلاعات ش ۴۷۰۱، ۱۷ آبان ۱۳۲۰) کوپن وسیله‌ای برای سوءاستفاده برخی از بازاریان و دلالان گردید. هر چند گزارش‌ها و دستورهایی مبنی بر تعقیب سوءاستفاده‌کنندگان توسط نهادهای ناظر و مجری ارایه می‌شد اما به دلیل فقدان یا نقص قوانین مصوب تعقیب امکان پذیر نمی‌شد. معمولاً قبل از اجرای طرحی، ابتدا باید قوانین لازم تصویب گردد بعد جنبه اجرایی طرح شروع می‌شود. ولی در این دوره وضع دگرگونه بود. کوپن به عنوان اوراق مهم و قابل خرید و فروش، مثل کالا را خرید و فروش می‌شد هیچ گونه قانونی برای منع آن وضع نشده بود تا فروشندگان را مورد تعقیب قرار دهند. (ساکما، ۲۴۰/۳۶۳۷، ۲۴)

مجله «عصر اقتصاد»، عملکرد دولت در جیره‌بندی کالاها را مورد انتقاد قرار داد. براین اساس نه تنها، هدف نظر دولت از جیره‌بندی قند و شکر و دیگر کالاها توزیع ارزان و مساوی کالاها بین عموم اهالی تحقق نیافت بلکه بر اثر سوء مدیریت بازار سیاه تشکیل شد که آسیب و خطرش برای مردم به مراتب بیش از دوره قبل است. کالاها به چندین برابر قیمت دولتی مورد خرید و فروش می‌شود. اغلب متصدیان خرید و توزیع و مأمورین پخش کوپن از راه‌های مختلف شروع به استفاده نامشروع کرده‌اند و از تفاوت قیمت مزبور مقادیر زیادی انتفاع برده‌اند و دولت برای جلوگیری

سیاست جیره‌بندی قند و شکر

با شروع جنگ و اشغال ایران مردم به خاطر ترس از کمیابی و ناپایی مواد غذایی بیش از مصرف خود به جمع‌آوری کالاهای ضروری خصوصاً قند و شکر، که بیشتر وارداتی بود، می‌پرداختند. دولت می‌بایست با اتخاذ روش بهتر و عاقلانه‌تر، مانع از فروش بیش از اندازه قند و شکر می‌شد. با این وضع دولت به فکر جیره‌بندی ماهانه بر اساس تعداد نفرات خانوار افتاد؛ نظر دولت از جیره‌بندی قند و شکر و دیگر کالاها این بود که کالا به قیمت ارزان بین عموم اهالی به‌طور مساوی تقسیم کند و مردم در موقع جنگ از حیث مواد مزبور که از ضروریات اولیه به شمار می‌رفت در زحمت نباشند.

به دنبال بحران کمبود قند و شکر دولت درصدد ایجاد راهکارهایی برای پخش کالاهای انحصاری برآمد برای همین مهر ماه ۱۳۲۰ توزیع این کالا را به دست شرکت پخش کالاهای انحصاری سپرد در شهرستان‌ها شرکتی به نام شرکت پخش کالاهای انحصاری با حضور بازرگان و متنفذان مطلع محلی تشکیل گردید. از نظر ساختاری زیرنظر وزارت دارایی و اتاق اصناف بود مقرر بود در تهران هر روز مقدار ۳۰۰ تن قند و شکر (معادل یکصد خوراک) بین ۳۰۰ دکان عطاری و سقط‌فروشی تقسیم شود که برای فروش به دست عموم برسانند، (اطلاعات س ۱۶، ش ۴۶۷۰، یکشنبه ۱۳ مهر ۱۳۲۰)

ولی این شرکت به دلیل ناتوانی ساختاری و فساد رفتاری کارمندان نتوانست به درستی و عادلانه قند و شکر را توزیع کند. در یک روز همه سهمیه قند و شکر تعیین شده را فروخت و اکثر مردم بدون قند و شکر ماندند. (اطلاعات، سال ۱۶، شماره ۴۷۱۷، ۱) البته سهمیه تعیین شده کفاف همه نیازمندان را نمی‌داد. از طرف دیگر، عده‌ای از طریق رابطه قند زیادی از این مرکز خرید و در بازار آزاد با قیمت گرانتر می‌فروختند. اعتراض مردم عصبانی از صف‌های طولانی و ناامید از دریافت سهمیه به شورش گسترده در سطح محل انجامید که حدود ۶۹۹ ریال به ساختمان خسارت وارد شد. (روزنامه کوشش، سال ۱۹، چهارشنبه ۹ مهرماه ۱۳۲۰) شرکت، در پخش قند و شکر موفق نشد. فساد از همان روزهای اولیه در شرکت پخش کالاهای انحصاری شروع شد. مقامات شرکت یا نمی‌خواستند یا نتوانستند به تعهدانشان در پخش قند و شکر عمل کنند و خواهان معاف کردن شرکت از پخش قند و شکر شدند و درخواست کردند، خود دولت با وزارت دارایی پخش آن را برعهده بگیرد. در واقع از همان روزهای اول روزنامه‌ها به عملکرد بد و تبعیض آمیز شرکت سهامی اعتراض کردند کارکنان شرکت بیشتر قند و شکر را بین فامیل و آشنایان خود پخش می‌کردند (اطلاعات سال شانزدهم شماره ۴۶۷۵، ۱۸ مهر ۱۳۲۰) شرکت سهامی پخش کالاهای انحصاری طی اعلامیه‌ای در روزنامه کوشش، تمام قصور و ایرادات موجود را متوجه دولت و وزارت دارایی کرد مأموران شرکت سهامی را از فساد و تبعیض منزه دانست. (روزنامه، کوشش س ۱۹، ۹ مهر ۱۳۲۰) در مهرماه ۱۳۲۰ شرکت سهامی از توزیع قند و شکر خودداری کرد این اختلافات کماکان در سال‌های بعدی ادامه یافت و وزارت دارایی به دلیل ناتوانی ساختاری مالی و محدودیت‌های سیاسی و اقتصادی نتوانست نظارت درستی انجام دهد.

ناکارآمدی راه کار جیره‌بندی

با شکست شرکت سهامی توزیع کالاهای انحصاری دولت به فکر راهکار جدید افتاد و کمیسیونی در وزارت کشور مرکب از نمایندگان وزارتخانه‌ها و ادارات مربوطه تشکیل گردید که راه‌حل عملی پیدا کند تا قند و شکر به‌طور عادلانه تقسیم شود. سپس تصمیم گرفته شد که به وسیله

یک شبکه فساد و چپاول اقتصادی به وسیله بعضی از مقامات و وزارتخانه‌های دارای، کشور، اقتصاد کشاورزی و همکاران آنها یعنی مالکین، محتکرین و مدیران امور نان و خبازی سازمان یافته وجود دارد. او از فساد طبقات بالا و فقر طبقات پایین که ناشی از تسلط کامل تمایلات پول پرستانه در دو دهه بعد نیز یاد می‌کند. (همان، ۲۹۵) هر چند باید روایت خارجی‌ها به ویژه انگلیسی‌ها را برای پنهان کردن نقش خودشان در بحران اقتصادی با تأمل و تردید نگریست اما خالی از واقعیت نبود.

سرکلارمونت رسوخ فساد در تمام دستگاه‌های اداری به ویژه در امور خواروبار را برجسته می‌داند. به گفته او وزارت دارایی که وظیفه تأمین کالاهای اساسی مردم را برعهده داشت، از بالاترین مقام تا مترجمان، مستشاران همگی در باند احتکار و فساد ارزاق دست داشتند و چنان اتحادی بین افراد باند برقرار بود که مستشاران آمریکایی شاغل در وزارت خارجه، از این اتحاد و هوش و کفایت و مدیریت آنها به وجد آمده بودند و آنها را تحسین می‌کردند. (همان ۲۹۱) سرریدر بولارد نیز از عدم اشتیاق نمایندگان مجلس از لایحه ضد احتکار سخن می‌گوید. زیرا معتقد است اکثر نمایندگان زمین‌دار و محتکر بودند. (بولارد، شترها باید بروند: ۲۷۵) البته این نگاه خارجی‌ها در مورد همه ملت صدق نمی‌کرد بلکه عامان و روشنفکرانی بودند که فریاد نوع‌دوستی می‌دادند.

روزنامه اخبار روز در طی مقاله‌ای با عنوان به یکدیگر کمک کنیم مردم را به درستی‌کاری و عدم احتکار دعوت می‌کرد. «بر ماست که امروز برای آینده آنان شرافت و انسانیت و آبروی نیک به یادگار گذاریم و با افتخار و سربلندی بگویند، روزگاری در زمان پدرانمان ملت گرفتار سختی‌هایی شد و در آن موقع همه توانگران و اهل استطاعت دست به دست هم دادند و بدیختن را از فلاکت و تیره‌روزی رهانیدند نه اینکه لعنتی به دنبال ما بفرستند و بگویند: در آن زمان گرسنه‌ای در گوشه‌ای به تلخی جان می‌داد و یتیمی در بیغوله‌ای از گرسنگی اشک می‌افشاند و در همان حال محتکران به تماشای انبهارهای خود خنده شادمانی می‌زدند.» (اخبار روز، ش ۱۱، مورخ ۱۳۲۱/۱۰/۹)

منبع: پژوهش‌نامه تاریخ اجتماعی و اقتصادی، دوره ۹ شماره ۲ شماره پیاپی ۱۸، اسفند ۱۳۹۹

یکی از فسادهای دامنگیر دستگاه اداری و عامل گرانی و نبود کالا، احتکار قند و شکر بود. از جمله اقدامات میلسپو تصویب قانون ضد احتکار در تاریخ ۲۷ اسفند بود. (همان سال، ۱۶ شماره ۴۹۲۰، ۱) ولی تا خردادماه ۱۳۲۱ که اداره نظارت خواروبار تشکیل شد به اجرا در نیامد چون دولت در انتشار صورت اقلام مشمول قانون مذکور تعلل می‌کرد و به ادعای بریتانیایی‌ها هیچگاه با عزمی جدی آن را به اجرا در نیاورد و از دولت انگلیس برای رفع مشکل کمبود خواروبار خود کمک می‌گرفتند. (سر ریدر بولارد ۱۳۴۳: ۸۳)

این قانون از زمان تصویب ناکار آمد بود چون مجریان قانون ضد احتکار خود از عاملین احتکار بودند با قدرت نهادهای خود به جمع‌آوری کالاهای ضروری می‌پرداختند و در زمان مناسب با بالاترین قیمت در بازار سیاه می‌فروختند. زمان جنگ که واردات و صادرات به سختی انجام می‌شد و کالا در بازار نبود فرصت مناسب برای فروش در بازار سیاه بود. (سرکلارمونت، همان ۲۵۳) از نظر میلسپو دادگستری و شهربانی پشتیبان احتکارگران و دلالان بود و به ادعای او در این حکومت هیچ مفسدی محاکمه نمی‌شد. هر چند به نظر او در همه حکومت‌ها درجه‌ای از فساد وجود دارد ولی این حکومت را فاسدترین حکومت بعد انقلاب فرانسه می‌داند (همان ۳۱۲) بیشتر اقدامات به جای اینکه فکر مقامات و مأمورین را به طرف بهبود اوضاع سوق دهد به سوءاستفاده از وضعیت جدید و فساد میکشاند قند و شکر چای و قماش و نان شاید برای ۹۰ درصد عامه مردم از ضروریات اولیه زندگی را تشکیل می‌داد ولی برای مسؤولان و مقامات کالاهای سودآور بودند و بدون اینکه فکر کنند این ارزاق قوت لایموت مردم هستند به وسیله آنها سرمایه خود را زیادتر می‌کردند لذا از قانون ضد احتکار محتکرین، سفته‌بازان و مأموران فاسد دولت که از وجود بازارهای سیاه نفع داشتند زیان می‌دیدند. (همان، ۲۵۴) سرکلارمونت اسکرین سرکنسول انگلیس در ایران در کتاب خاطرات جنگ جهانی در ایران شدت فساد دستگاه‌ها و مقامات را با تجربیات زیادی که از ایران دارد به خوبی شرح می‌دهد و وجود فاسدان را از مهم‌ترین عاملان بحرانهای اقتصادی میدانند مدعی است که به میلسپو گفته بود که در دوران رضاشاه در ایران

می‌ماند آنها با تبانی کوپن‌ها را به قیمت ارزان تر به بازاریان یا دلالان می‌فروختند. گاهی کوپن‌های جعلی و تقلبی در بازار رواج داده می‌شد.

توزیع و پخش قند و شکر در بیشتر شهرستان‌ها به مأمورینی واگذار می‌شد که فاقد صلاحیت اخلاقی بودند. اکثر اسناد متعددی دال بر سوءاستفاده مأموران و عدم صلاحیت اخلاقی آنها به وزارت دارایی منعکس می‌شد اما فقدان ساختار ناظر نمی‌توانست مانع اینگونه مأموران و تخلفات شود مردم سلاوه در عریضه‌ای از مأمور پخش کالاهای انحصاری به وزارت دارایی شکایت کرده بودند. عریضه نشان‌دهنده به ستوه آمدن مردم بیچاره از مأمورین دولتی در پخش کالاهای انحصاری بود ساکما، ۲۴۰/۱۶۴۵. سند شماره ۴-۱ پیوست)

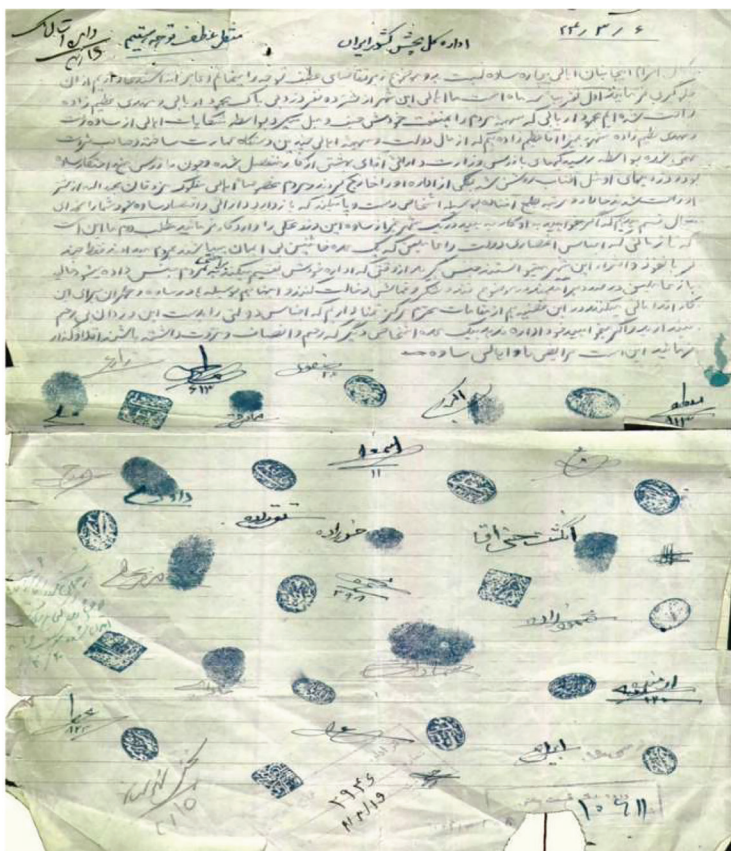
از دیگر موارد فساد دستگاه‌های اجرایی، دزدیده شدن ۶۰۰۰ کوپن ایل بختیاری و فروخته شدن آن در بازار آزاد به قیمت ۲۱۰ ریال و به زحمت افتادن افراد ایل بود که قیمت آن بسیار بالاتر از قیمت فروخته شده بود. (میلسپو، ۱۳۷۰: ۱۶۴-۱۶۳) فساد در این مورد یعنی پخش و توزیع کالاهای انحصاری موجب تلف شدن سرمایه قند و شکر و فروش آن در بازار سیاه به چندبرابر قیمت و نبود کالا برای پخش و به تبع آن اعتراض مردم در شهرها می‌شد. میلسپو فساد ادارات دولتی را مانع بزرگی در اجرای صحیح طرح جیره‌بندی در ایران توصیف می‌کند (میلسپو، ۱۳۷۰: ۱۶۴) این فساد به حدی واضح و روشن بود که بیش از هر منبعی در خاطرات مأمورین و کنسول‌های خارجی که در ایران در آن زمان مشغول خدمت بودند انعکاس یافته است (سرکلارمونت مأموریت آمریکاییه در ایران، ۳۵۳) مهم‌تر از همه دکتر میلسپو بود. وی در ژانویه ۱۹۴۳ برای بهبود اوضاع اقتصادی ایران به عنوان رییس کل مالیه ایران استخدام شد میزان بی‌لیاقتی و نادرستی کادر اجرایی و اداری ایران چنان بود که دکتر میلسپو می‌بایست اخلاق و درستکاری را آموزش بدهد بعد اقدام به هر عمل دیگری برای از بین بردن بحران، کند چرا که هر عمل و اصلاحی انجام می‌شد. به وسیله مقامات و مأموران عالی‌رتبه کاملاً بی‌اساس، می‌شد. میلسپو برای غلبه بر هرج و مرج اقتصادی، درخواست اختیارات کامل از مجلس کرد (اطلاعات سال ۱۷، شماره ۵۱۶۰، ۱۳۲۲/۱۲/۱۳)

کرد و مردم تا توزیع برگه‌های جدید کوپن در رفع احتیاج خود در مضیقه بودند و نمی‌توانستند قند و شکر خود را تأمین کنند. در واقع این آزمون و خطاها موجب تعلل در کار می‌شد و کار توزیع سهمیه را برای یک یا دو ماه به عقب می‌انداخت. از سال ۱۳۲۳ سهمیه کمی افزایش یافت ولی مشکلات مردم حل نشد. دولت هر بار برای رفع نقایص جیره‌بندی، طرحی جدید ارائه می‌داد ولی به دلایل ساختاری و رفتاری هیچ پیشرفت چشمگیری در رفع مشکلات جیره‌بندی به وجود نیامد.

فساد مأموران و دستگاه اجرایی در طرح جیره‌بندی و رواج احتکار قند و شکر

فساد دستگاه‌های اداری و مأمورین و مقامات به دو صورت نمایان شد یکی سوءاستفاده از طریق خرید و فروش اصل کوپن در بازار آزاد و دیگری خرید قندوشکر با کوپن‌های گردآوری شده و احتکار آنها و فروش با قیمت‌های گزاف بود. گاهی مأموران با ارائه اطلاعات غلط به مردم و اعلام باطل شدن کوپن برخی از مردم را فریب می‌دادند و کوپن‌های آنان را می‌خریدند (کیهان، ۱۲ دی‌ماه ۱۳۲۳، ۲) عدم قانونمندی کوپن، باعث رواج کوپن‌های تقلبی در بازار شد و مقدار بسیاری از قند و شکر با همین کوپن‌های تقلبی وارد بازار آزاد می‌شد و سوءاستفاده گران، در بازار آزاد با چند برابر قیمت می‌فروختند. به عنوان مثال در دی ماه ۱۳۲۳، ۱۰۶ هزار کوپن تقلبی از مجموع ۲۱۵ هزار کوپن در تهران کشف شد (اطلاعات سال ۱۹، شماره ۵۶۶۲، ۳) همچنین در بهمن ماه ۱۳۲۳، از مجموع ۱۱۰۰۰۰ کوپن مربوط به تهران ۳۰۰ تا ۴۰۰ هزار کوپن در دست دلالان بود. بر اساس این تعداد کوپن در هر ماه ۱۵۰ تا ۲۰۰ تن قند و شکر از انبارها روبرو شده و در بازار آزاد به چندین برابر قیمت فروخته می‌شد. (همان، شماره ۵۶۷۳، ۳)

از دیگر سوءاستفاده‌های مأموران اینکه جمعیت تهران را بیش از اندازه واقعی آن عنوان کرده و کوپنهای بسیاری دریافت کردند ولی آنها در زنجیره‌ای کارگزاران تصاحب می‌کردند. با کوپن‌های خانوارهای غیاب از منزل خودشان تصاحب می‌کردند یا کوپن خانوارها و افرادی را که شناسنامه همراه نداشتند یا مفقود کرده بودند تحویل نمی‌دادند. بدین ترتیب کوپن زیادی در دست مأموران باقی

بده بودجه درآمد سال ۱۳۲۱ کشور

ردیف	شرح	مبلغ	شرح	مبلغ
۸	مالیات تابع و مترقه	۱۰ ۰۰۰ ۰۰۰	حق امتیاز تلفن و درآمد سایر امتیازات و پستی آن	۱۵ ۰۰۰ ۰۰۰
۹	درآمد جنگها و بجزیه	۲۷	حقوق نمایندگان دولت در وقت جنوب	۳۴۷ ۲۰۰ ۰۰۰
۱۰	حق التبت و سایر بارکشی غیر متورده و دیاتات دوجریه و سایر جریه	۲۸	درآمد قسمت اقتصادی وزارت دارایی	۶ ۲۰۰ ۰۰۰
۱۱	درآمد متفرقه غیر مشتمل برعده درآمد حراج وزباید و عقدا امتلاعه و وصولی‌ها و سایر درآمدها	۲۹	درآمد مداخلات بورگاران مجلس شورای ملی	۱۰ ۰۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰
۱۲	مهرک - انحصار قند و چای و درآمد بندری	۳۰	عین خوردهای دولت وزارت دادگستری	۴ ۰۰۰ ۰۰۰
۱۳	حقوق گمرکی و درآمد قماری و مترقه	۳۱	درآمد دادگاهها	۵ ۰۰۰ ۰۰۰
۱۴	درآمد انحصار قند و شکر و چای	۳۲	درآمد دادگاههای بخش و نمایندگان دادسراها	۱۰ ۰۰۰ ۰۰۰
۱۵	مالیات راه	۳۳	درآمد صدی بیست و پنج اسفند و املاک	۴ ۰۰۰ ۰۰۰
۱۶	موازیات نامری	۳۴	درآمد ثبت اسناد و املاک و حق نسبی از حق اجرا	۱۶ ۰۰۰ ۰۰۰
۱۷	سود سهام بانکها	۳۵	درآمد حق سهم مساجران دفاتر رسمی	۲ ۰۰۰ ۰۰۰
۱۸	سود سهام نفت جنوب	۳۶	درآمد فروش برکها و دفتر وزارت کشور	۱۰ ۰۰۰ ۰۰۰
۱۹	معادن - املاک خالصه و شیلات	۳۷	درآمد خیریه‌ای و غیره و درآمد گمرکات شهرستانها	۷ ۱۶۹ ۶۳۵
۲۰	درآمد املاک خاصه	۳۸	درآمد ثبت اموال	۳ ۹۲۴ ۲۹۸
۲۱	معدن کانیهای روی زمینی و نیک و نخل سنگه و شیلات داخلی	۳۹	وزارت بهداشت	۶۰۰ ۰۰۰
۲۲	درآمد انتقالی از وجوه مخصوص	۴۰	درآمد وزارت بهداری و نگاه بانسور	۳۰۰ ۰۰۰
۲۳	عقدی چهار بره فرستاده	۴۱	درآمد مایه بهداری نواها و فرعیه‌ها	۱۰ ۰۰۰
۲۴	مطالعات دولت از اشخاص	۴۲	وزارت امور خارجه	۱۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰
۲۵	مطالعات دولت از اشخاص	۴۳	درآمد قماری و کدنامه	۵۰۰ ۰۰۰
۲۶	سایر درآمدها	۴۴	وزارت پست و تلگراف	۱۹۰ ۰۰۰
۲۷	درآمد مترقه و غیر مترقه	۴۵	درآمد پست (بلاوه مرسلات دولتی)	۲۰ ۰۰۰ ۰۰۰
۲۸	درآمد کپسول اوزن	۴۶	درآمد تکراف (بلاوه مطالعات دولتی)	۵۲ ۰۰۰ ۰۰۰
۲۹	درآمد کپسول اوزن	۴۷	درآمد حق نظاره از شرکت تفنون و مترقه و پستی آن	۱۰۰ ۰۰۰
۳۰	درآمد کپسول اوزن	۴۸		

سند ۲. عریضه مردم ساوه از فساد مأموران به وزارت دارایی

سند ۱. بودجه درآمد سال ۱۳۲۱ ش.

کارخانه‌ها را با تکلیف می‌گذارند

تعارض تجارت خارجی کالاهای اساسی به ویژه کالاهایی که از زراعت به دست می‌آید با تولید داخلی این کالاها سابقه‌ای طولانی دارد. واردکنندگان شکر در همه دهه‌های پشت سر گذاشته روزهایی پیدا کرده‌اند تا با واردات ارزان و رانتهی تولید داخلی را کم‌رونق کرده و سودهای غیرمتعارف ببرند.

انجمن صنفی کارخانه‌های قند و شکر ایران به عنوان یکی از قدیمی‌ترین تشکلهای صنفی و صنعتی و نهاد بالادستی تولیدکنندگان قند و شکر کشور بارها نسبت به واردات بی‌رویه شکر و بلایی که بر سر کشاورزی آورده هشدار داده و تداوم خودکفایی در تولید شکر را مشروط به توجه دولت و سیاست‌های حمایتی وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی و صمت عنوان کرده است. بهمن دانایی دبیر این انجمن معتقد است بازار آرام و بدون رانت قند و شکر از طریق واگذاری خرید تضمینی و تنظیم بازار به شکل‌ها تحقق می‌یابد. واقعیت این است که در دولت پیشین وزارت جهاد کشاورزی با عبور از منافع یک گروه خاص اختیار واردات برای تنظیم بازار را به نهاد صنفی داد و توزیع با امانت کامل وضعیت مناسبی در بازار ایجاد کرد. روزنامه دنیای اقتصاد گفت‌وگویی با بهمن دانایی دبیر کل و عضو هیأت مدیره انجمن صنفی کارخانه‌های قند و شکر داشته است که عیناً نقل می‌شود.

■ ■ ■

چالش کنونی پیش روی تولید شکر در کشور چیست؟

متأسفانه مشکل اساسی ما در کشور این است که دولت‌ها سلیقه‌ای عمل می‌کنند، در حالی که ما باید برای همه چیز استراتژی داشته باشیم که با تغییر مجریان کار، لطمه‌ای به صنایع وارد نشود؛ بنابراین حذف مقررات و مصوبات قبلی در دولت‌های جدید یکی از چالش‌های اساسی ماست. شکر مثل ریگ از مرزها وارد می‌شود و ۵ ماه است ما به دنبال تعیین نرخ شکر هستیم، ولی تاکنون موفق به اخذ قیمت نشده‌ایم. به دلیل صدور قیمت دستوری آن هم با تأخیر برای چغندر، اکنون یک بالاتکلیفی در بین کشاورزان و صنایع وجود دارد و ممکن است بسیاری از کشاورزان امسال از کشت چغندر در خوزستان منصرف شوند.

راهکار شما برای حل این معضل چیست؟

در یک کلمه؛ تشکلهای صنفی. افرادی که متصدی امور کشاورزی و صنعتی می‌شوند باید به این مسئله ایمان داشته باشند و همه امور را به تولیدکننده واگذار کنند، دارای نگاه تولیدی و قدرتمند باشند. باید دید عمیقی نسبت به صنعت شکر داشته باشند. دولت باید از استخوان خرد کرده‌های تولید و صنعت مشورت بگیرد. در یک زمانی تولید و واردات به ما واگذار شد و در نرخ‌گذاری سهیم شدیم و به تولید استثنایی دست یافتیم؛ ۲ میلیون و ۲۵ هزار تن شکر. در حالی که نیاز کشور ۲ میلیون و ۲۰۰ هزار تن بود یعنی بیش از ۹۰ درصد را در داخل کشور تولید کردیم. به عبارت دیگر، صفر تا صد صنعت به ما واگذار شد؛ بنابراین پیشنهاد می‌کنیم مشورت‌گیری، مشورت‌پذیری، ارتباط مستمر با تشکلهای و داشتن اطلاعات دقیق و به‌روز باید سرلوحه کار دست‌اندرکاران باشد تا شعار تشکلهای گرای به نحو احسن تحقق یابد.

کارویژه انجمن درباره عدم تصمیم‌گیری برای نرخ قند و شکر چیست؟

تنها کاری که می‌توانیم انجام دهیم اطلاع‌رسانی دایم و

بر آباد کردن زمین‌های لم‌یزرع، مسأله اشتغال ایجاد شده در نیشکر بسیار گسترده و چشمگیر است.

صنعت نیشکر را ببینید که چه صنایع فرعی و جانبی ایجاد کرده است که همه برای منطقه و کشور مفید و قابل توجه هستند، بنابراین نباید این مسأله را کوچک دید. متأسفانه در مطرح کردن این قضایا شخصی‌نگری و منفعت‌طلبی وجود دارد. نیشکر جای هیچ محصولی را نگرفته است و حذف آن نشدنی است. امکان تغییر کشت وجود ندارد، زیرا نه صرفه اقتصادی دارد و نه کسی این توان را دارد.

به نظر ما همین مقدار واحدهای چغندری موجود که طبق مطالعه و بررسی راهاندازی شدند، کفایت می‌کند و اگر این تعداد افزایش یابد، ممکن است با چالش آب مواجه شویم.

هفت‌تپه یکی از بحران‌های کارگری در کشور بود، اما اکنون روی ثبات و آرامش به خود دیده است. ارزیابی شما از وضعیت مدیریتی این صنعت چیست؟
واقعاً از اتفاق رخ داده برای هفت‌تپه خوشحالم. هفت‌تپه ۱۰ درصد ظرفیت اسمی را در میان ۹ کارخانه نیشکری موجود در اختیار دارد و با مدیریت صورت گرفته از سوی شرکت توسعه نیشکر، اشتباهات گذشته ناشی از ورود بخش خصوصی غیرمتخصص جبران شد. الان کارخانه هفت‌تپه آرام شده است و با تدبیر دکتر ناصری مدیرعامل شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی، فردی متخصص بر سر این مجموعه گمارده شد که کاربلد و سال‌ها در هفت‌تپه بوده است. اگر طرح واگذاری هفت‌تپه توسط سران سه قوه تکمیل و نهایی شود، قطعاً سرعت کار افزایش خواهد یافت.

نقش مدیریت در پایداری تولید در توسعه نیشکر بعد از طی کردن خشکسالی و سیل در خوزستان را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

نقش مدیریت را صد می‌بینم. پس از سیل وحشتناک ظرفیت تولیدی ما تحت‌الشعاع قرار گرفت، اما حسن بزرگ مجموعه نیشکر داشتن تعصب و حساسیت مثبت از سوی بدنه و مدیران به این صنعت است به گونه‌ای که نگرش خصوصی به آن دارند که توانستند با این نگاه از آن بحران به سلامت عبور کنند. مطمئناً تا زمانی که مجموعه و مدیریت در این حالت پیش برود قطعاً رو به رشد خواهد بود. تنها طریقی که بعد از انقلاب اسلامی استارت خورد، اجرا شد و به ثمر رسید همین طرح توسعه نیشکر بود. دید مدیرعامل نیشکر و تسلط فنی بر مجموعه و پیاده‌سازی شیوه مدیریت همدلانه باعث ترقی و رشد مجموعه بوده است.

گوشزد کردن خطرات آتی به مسؤولان و متولیان این حوزه است. امیدواریم به زودی بتوانیم نرخ شکر را از دولت بگیریم تا ناسامانی‌های موجود را مدیریت کنیم.

برخی مسأله مافیای واردات و همچنین باب شدن ارزهای ترجیحی و سپس نیمایی را دخیل در امر بازار شکر می‌دانند، تحلیل شما چیست؟

من در شکر به مافیا اعتقادی ندارم، بلکه معتقدم اشتباه در برنامه‌ریزی وجود دارد. از سال ۹۳ تا ۹۸ هم تولید و هم واردات شکر در اختیار کارخانه‌ها بود و مسأله واردات از حوزه اختیار دلالتان خارج شد. در حال حاضر ما بر اساس مصوبات کارگروه با دولت تفاهم‌نامه داریم مبنی بر اینکه انجمن صنفی مسؤول تنظیم بازار قند و شکر اعم از تولید و تأمین است که امیدواریم به آن عمل شود.

درباره ارزها نیز باید گفت وضعیت موجود ناشی از ارز نیمایی نیست، بلکه ناشی از اشتباه عملکردی و نداشتن اطلاع درست از قوانین است. طبق ماده ۱۶ (قانون بهره‌وری محصولات کشاورزی) دولت مکلف است برای واردات کالاهای کشاورزی که مشابه داخلی دارند به نحوی تعرفه تعیین کند که مبادله همواره به نفع تولیدکننده باشد.

پیش‌بینی شما از وضعیت تولید شکر در کشور چیست؟

ما توان و قدرت تولید شکر در حد نیاز کشور را داریم، علاوه بر این، مصرف شکر پس از کرنا در دو شکل صنف و صنعت و خانگی به شدت کاهش یافته است، به طوری که ما تا قبل از کرنا ۲ میلیون و ۲۰۰ هزار تن مصرف داشتیم، ولی در حال حاضر، بعید می‌دانم که مصرف امسال ما به یک میلیون و ۶۰۰ هزار تن تا یک میلیون و ۷۰۰ هزار تن شکر برسد؛ بنابراین با توجه به توان تولیدی در کشور نیازی به واردات نخواهیم داشت.

برخی دوگانگی نیشکر و چغندر را مطرح می‌کنند و به مقایسه صرفه اقتصادی و مسائل محیط‌زیستی این دو محصول می‌پردازند. نگاه موجود در انجمن نسبت به این گزاره چیست؟

ما این دوگانگی را قبول نداریم، بلکه وضعیت تولید را در نظر می‌گیریم، بنابراین نیشکر و چغندر برای ما فرقی نمی‌کنند. تا ۲۵ سال پیش یعنی قبل از پاگرفتن صنعت نیشکر، اکثر قریب به اتفاق زمین‌هایی که الان تحت کشت نیشکر هستند، موات و بایر بوده است، به هر حال سیستمی پیاده شد و این زمین‌ها آباد شدند و حال که این طرح به نتیجه رسیده هزار چشم و نظر دنبال آن آمده است. علاوه

مدیرعامل شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی اعلام کرد:

رشد سودآوری صنعت نیشکر در سه سال گذشته

مدیرعامل شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی از عرضه سهام این شرکت در فرابورس در آینده نزدیک خبر داد و تأکید کرد که پیش‌نیازهای مورد نیاز برای ورود به بازار سرمایه صورت گرفته و هماهنگی لازم با سهامداران انجام شده است. مدیرعامل شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی گفت: میزان سوددهی این شرکت در سه سال گذشته رو به رشد بوده و این شرکت علی‌رغم همه بحران‌ها، سودآوری مناسبی داشته باشد. به گزارش روابط عمومی شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی، دکتر عبدعلی ناصری شنبه (۲۸ آبان ماه) در نشست بررسی عرضه سهام شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی در فرابورس که با حضور مدیران، هیأت پذیرش فرابورس و سهامداران این شرکت برگزار شد، گفت: حمایت سهامداران، تلفیق تجارت و تولید، برنامه‌ریزی و همت جهادی کارکنان بستر ساز رسیدن به این سوددهی بوده است. وی افزود: سود نیشکر در سال گذشته مناسب بود، امسال به دلیل خشکسالی، سودآوری کاهش یافت اما با برنامه‌ریزی‌های انجام شده، سوددهی نیشکر در سال آینده افزایش خواهد داشت.

ورود نیشکر به بازار سرمایه

ناصری در بخش دیگری از سخنان خود از ظرفیت‌های صنعت نیشکر سخن گفت. وی افزود: در اسفندماه سال ۱۳۶۸ عملیات اجرایی طرح توسعه نیشکر به وسعت ۱۰۰ هزار هکتار آغاز شد. این مجموعه دارای هفت شرکت از جمله: کشت و صنعت امام خمینی (ره)، دهخدا، دعبیل خزاعی، حکیم فارابی، سلمان فارسی، امیرکبیر، میرزا کوچک‌خان است که در مهرماه سال گذشته، هفت‌تپه به عنوان هشتمین واحد نیشکری به این شرکت اضافه شد. وی در ادامه گفت: شرکت بازرگانی توسعه نیشکر، شرکت آبان بسیار توسعه، شرکت لوح سبز جنوب، شرکت خمیرمایه و الکل رازی، شرکت تهیه و تولید خوراک دام شعیبیه، شرکت راصد صنعت توسعه، شرکت سدادفام نیشکر، مؤسسه تحقیقات و آموزش نیشکر و ایمن ترابر نیشکر از شرکت‌های زیرمجموعه شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی است که ظرفیت مناسبی را در بخش‌های مختلف ایجاد کرده است.

توسعه صنایع پایین دستی

ناصری خط تولید ام‌دی.اف کشت و صنعت امیرکبیر و کارخانه کاغذ سلمان فارسی را دو طرح اساسی در صنایع پایین دستی نیشکر برشمرد و افزود: با احداث این دو کارخانه علاوه بر ایجاد اشتغال مستقیم و غیرمستقیم، ارزش افزوده قابل توجهی به دلیل مصرف باگاس نیشکر ایجاد خواهد شد و با تولید دو محصول بسیار مهم، از نابودی بخش زیادی از جنگل‌های کشور جلوگیری شده و تأثیر زیست محیطی قابل توجهی ایجاد می‌شود. مدیرعامل شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی به تولید ام‌دی.اف در شرکت لوح سبز جنوب نیز اشاره کرد و افزود: لوح سبز یکی از شرکت‌های تابعه توسعه نیشکر است که در سه سال گذشته تولید آن افزایش یافته و توانسته با استفاده از باگاس نیشکر، تحوّل در صنایع چوبی ایجاد کند.

رفع مشکلات هفت‌تپه

وی در ادامه به بیان اقدامات صورت گرفته برای برون رفت هفت‌تپه از مشکلات سخن گفت. ناصر ناصری افزود: پس از واگذاری هفت‌تپه به توسعه نیشکر، همه مشکلات این واحد نیشکری رفع شد و پیش‌بینی می‌شود تولید شرکت هفت‌تپه نسبت به سال گذشته دو برابر افزایش

کارخانه قند تعطیل شده قند یاسوج به ریل تولید باز می‌گردد

کارخانه قند یاسوج به عنوان مادر صنعت کهنگیلویه و بویراحمد بعد از سال‌ها تعطیلی، به گفته مدیرکل ستاد اجرایی فرمان امام (ره) در استان طبق وعده‌ای که در سفر مهر ۱۴۰۰ رییس دولت سیزدهم به کارگران بیکار این کارخانه داده شده بود، به‌زودی به ریل تولید باز خواهد گشت. کارخانه قند یاسوج در سال ۱۳۴۴ به عنوان نخستین کارخانه در کهنگیلویه و بویراحمد شروع به کار کرد و همزمان با آن زمین‌های اطراف کارخانه و بخش‌های زیادی از دشت آن منطقه به زیر کشت چغندر رفت. اما دیری نپایید که چراغ تولید و اشتغال در این کارخانه خاموش شد و کارگران بسیاری از کار بیکار و خانه‌نشین شدند و چندین سال در قعر رکود فرود رفت و به مخروبه‌ای مبدل شد. شمارش معکوس برای تکمیل و نوسازی کارخانه قند یاسوج در دولت سیزدهم، پس از سال‌ها تعطیلی آغاز شده و این کارخانه با فعالیت دوباره خود کام صنعت و مردمان این استان را شیرین خواهد کرد. برای به حرکت درآوردن چرخ‌های زنگ‌زده کارخانه راکد مانده قند یاسوج این کارخانه با هدف حمایت از مردم و اشتغال‌زایی به ستاد اجرایی فرمان امام واگذار شد. مدیرکل ستاد اجرایی فرمان امام (ره) در کهنگیلویه و بویراحمد به خبرنگار ایرنا گفت: به همت هلدینگ کشت و صنعت نوآندیشان تدبیر ستاد اجرایی فرمان امام (ره) مراحل بازسازی و اورهال کارخانه قند یاسوج تا امروز طبق برنامه زمان‌بندی که مد نظر بود پیشرفت ۷۰ درصدی داشته است. شایان نادری افزود: بازسازی طرح از برنامه زمان‌بندی تعیین شده عقب نیست البته خریدهایی در دست انجام است چنانچه عملیاتی شوند در بازه زمانی مقرر و تعیین شده که پایان امسال است تحویل داده خواهد شد. وی تصریح کرد: این کارخانه به چرخه تولید باز خواهد گشت و شیرینی راه‌اندازی آن به کام مردم استان به خصوص کارگران بیکار شده خواهد نشست. مدیرکل ستاد اجرایی فرمان امام (ره) در کهنگیلویه و بویراحمد عنوان کرد: در گام نخست بحث تصفیه شکر در دستور کار است و سپس کشت چغندر و کشاورزی قراردادی انجام می‌گیرد که گشایش خوبی در تولید چغندر و به تبع آن موضوع کشاورزی به وجود خواهد آمد. نادری ابراز داشت: کاری که تا امروز انجام شده به همت متخصصان بومی استان بوده و تماماً از ظرفیت و قابلیت‌های بومی در راه‌اندازی و احیای این کارخانه استفاده شده است. وی تأکید کرد: ظرفیت کارخانه در زمینه چغندر یک هزار تنی است و چغندر کارخانه به صورت کشت قراردادی انجام خواهد گرفت. مدیرکل ستاد اجرایی فرمان امام (ره) در کهنگیلویه و بویراحمد اضافه کرد: چنانچه این مهم در استان کشت شود از ظرفیت همین استان استفاده خواهد شد در غیر این صورت از ظرفیت استان‌های فارس و خوزستان هم کمک خواهیم گرفت. نادری بیان کرد: هزینه مصوّب برای راه‌اندازی کارخانه قند که جزو مصوّبات سفر رییس‌جمهور بوده ۳۰۰ میلیارد تومان برآورد شده و تاکنون بیش از ۵۰ درصد این اعتبار برای راه‌اندازی کارخانه قند یاسوج هزینه شده است. وی ادامه داد: مجموعه ستاد فرمان امام (ره) در استان ۲ پروژه در دست داشت که یکی شرکت فرآورده‌های غذایی و قند یاسوج و دیگری شرکت هربی فارمد سریش‌ه گچساران است.

به گفته مدیرکل ستاد اجرایی فرمان امام (ره) در کهنگیلویه و بویراحمد فاز نخست شرکت هربی فارمد تکمیل شده و اجرای فاز دوم آن در دستور کار است. نادری تأکید کرد: همچنین راه‌اندازی زودتر از مقرر کارخانه قند در دستور کار ستاد اجرایی فرمان امام (ره) استان است. معاون اقتصادی استاندار کهنگیلویه و بویراحمد هم در این ارتباط به ایرنا گفت: کارخانه قند یاسوج نیز یکی از واحدهای صنعتی مهم استان یا به تعبیری نماد صنعت استان است که پس از هفت سال تعطیلی احیای آن در دولت سیزدهم در دستور کار قرار گرفته است.

عملیات اجرایی کارخانه قند یاسوج در سال ۱۳۴۴ و با ظرفیت اسمی تولید روزانه یک‌هزار تن قند و شکر آغاز شد و در سال ۱۳۴۶ به بهره‌برداری رسید. پس از مدتی این کارخانه با معضلات فراوانی دست و پنجه نرم کرد و سرانجام از سال ۱۳۸۷ فعالیت خود را به‌طور مجدّد آغاز کرد اما سایه مشکلاتی همچون معوق ماندن حقوق، مزایا و بیمه کارگران، قدیمی بودن تجهیزات، کمبود اعتبار برای نوسازی قطعات فنی کارخانه، نبود چغندر قند دست از سر این کارخانه برداشت و تا توانست کمر این کارخانه را خم کرد. کارخانه قند یاسوج از دی ماه سال ۱۳۹۵ به سرمایه‌گذار بخش خصوصی و اهل کهنگیلویه و بویراحمد واگذار شد که بنا به دلایلی راکد یا نیمه‌فعال ماند.

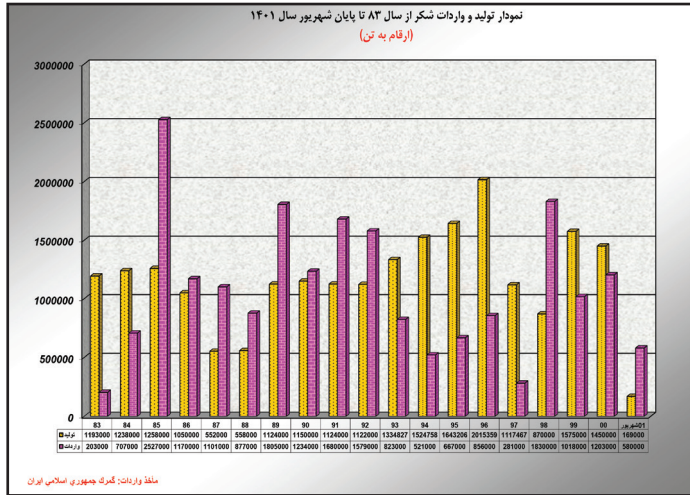
یابد. ناصر در پایان از سهامداران شرکت توسعه نیشکر در پشتیبانی و حمایت‌شان از این مجموعه قدردانی کرد و تأکید کرد که هدف‌گذاری برای سوددهی بیشتر در دستور کار این شرکت قرار دارد. مدیران، هیأت پذیرش فرابورس و سهامداران شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی پس از این نشست، از کشت و صنعت‌های دعبیل خزاعی و حکیم فارابی و همچنین شرکت خمیرمایه و الکل رازی بازدید کردند. در این بازدیدها، هیأت پذیرش فرابورس و سهامداران با ظرفیت‌های این صنعت در برداشت نیشکر، تولید الکل طبی و خمیرمایه، تولید شکر، سیستم‌های نوین آبیاری و... آشنا شدند. هدف از این بازدیدها، فراهم کردن مقدمات لازم برای عرضه سهام شرکت توسعه نیشکر در فرابورس است. در حال حاضر ۸۰ درصد از سهام این شرکت، متعلق به بانک‌های ملی و صادرات و ۲۰ درصد آن نیز متعلق به وزارت جهاد کشاورزی به نمایندگی از دولت است.

صنعت نیشکر روی ریل سوددهی

بانک ملی ایران آماده هر گونه همکاری برای واگذاری واحدهای تولیدی تملیکی با شرط حفظ اشتغال موجود به متقاضیان دارای اهلیت و بر اساس قانون رفع موانع تولید است. قائم مقام بانک ملی ایران با اشاره بر پیشرو بودن این بانک در خروج از بنگاه‌داری در سال تولید دانش‌بنیان و اشتغال‌آفرین گفت: بانک ملی ایران آماده هر گونه همکاری برای واگذاری واحدهای تولیدی تملیکی با شرط حفظ اشتغال موجود به متقاضیان دارای اهلیت و بر اساس قانون رفع موانع تولید است. ابوالفضل نجارزاده شنبه (۲۹ آبان ماه) در نشست بررسی عرضه سهام شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی در فرابورس که با حضور مدیران، هیأت پذیرش فرابورس و سهامداران این شرکت برگزار شد، گفت: اگر از عرضه سهام شرکت توسعه نیشکر در فرابورس حمایت مناسبی صورت گیرد منجر به بزرگ‌ترین عرضه تاریخ بورس خواهد شد. وی با قدردانی از مدیرعامل شرکت توسعه نیشکر افزود: خوشبختانه با مدیریت خوبی که انجام شد، این شرکت از شرایط نابسامان سال ۱۳۹۷ گذر کرد و به سوددهی مناسبی رسید و امسال نیز با همت همه مجموعه، سود مناسبی به دست خواهد آورد. قائم مقام بانک ملی ایران با بیان اینکه در نظام بانکی به دنبال بنگاه‌داری نیستیم، تأکید کرد که مطابق قانون سیاست‌های بانک مرکزی همه بانک‌ها جهت خروج از بنگاه‌داری برنامه‌ریزی انجام داده‌اند. نجارزاده افزود: بانک ملی در یک سال گذشته چندین شرکت را بورسی کرده و فرآیند خروج از بنگاه داری ادامه دارد و در حال حاضر در آستانه واگذاری یکی از شرکت‌های بزرگ در بورس است.

پرچم واردات برافراشته نشود

تجربه تلخی در صنعت قند و شکر ایران وجود دارد که هرگاه میزان تولید داخل به میزان مصرف کل نزدیک می‌شود واردات شکر نیز شتاب می‌یابد. دلیل افزایش واردات شکر با رشد تولید داخلی این است که واردکنندگان می‌خواهند با عرضه عمده شکر قیمت تولید داخلی را بشکنند و تولید داخلی با زیان روبه‌رو شود. هنگامی که تولید داخل در بازار زیر قیمت تمام شده به فروش برسد توانایی‌های کارخانه‌ها برای پرداخت قیمت چغندر کاهش می‌یابد و در سال زراعی بعد میزان کاشت چغندر کاهش می‌یابد. در شرایط حاضر اما تفاوت معنادار نرخ ارزی نیمایی که واردات شکر با آن انجام می‌شود با نرخ‌های در بازار دارد، واردات مقرون به صرفه شده است و تولید داخل از این نظر نیز زیر فشار خواهد بود. به نظر می‌رسد دولت سیزدهم به همان دلایلی که دولت نهم به آنها استناد می‌کرد راه واردات را برای همه مواد غذایی باز کرده است. در این دوره سخت به دست آوردن ارز، منطق و منافع ملی فرمان می‌دهند که پرچم واردات برافراشته نشود. در صورتی که به هر دلیل این پرچم برافراشته شود باید شاهد روزهای سخت در سال‌های بعد باشیم. دولت سیزدهم باید از تجربه سال ۱۳۸۵ درس بگیرد و پرچم واردات را پایین بکشد.

واردات شکر خام بصورت ماهیانه از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۴۰۱ (ارقام هزار تن)

ردیف	سال	فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفند	جمع
۱	۱۳۸۵	۱۵۴	۹۴	۱۱۱	۲۰۵	۳۰۷	۱۹۲	۱۸۷	۲۳۳	۱۹۴	۲۹۸	۲۴۰	۲۷۶	۲۴۸۱
۲	۱۳۸۶	۲۳۶	۲۲۸	۱۱۲	۵۴	۱۱۱	۱۳۳	۶۱	۵۵	۶۵	۲۷	۵۰	۳۸	۱۱۷۰
۳	۱۳۸۷	۲۸	۲۳۶	۴۶۴	۶۳۰	۷۴۱	۸۷۴	۹۳۵	۹۹۰	۱۰۵۵	۱۰۸۲	۱۱۳۲	۱۱۷۰	۱۱۰۱
۴	۱۳۸۸	۱۱۹	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۸۷۷
۵	۱۳۸۹	۱۱۹	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۸۷۷
۶	۱۳۹۰	۶۹	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۸۷۷
۷	۱۳۹۱	۶۹	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۸۷۷
۸	۱۳۹۲	۱۱۹	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۸۷۷
۹	۱۳۹۳	۱۱۹	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۸۷۷
۱۰	۱۳۹۴	۶۹	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۸۷۷
۱۱	۱۳۹۵	۶۹	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۸۷۷
۱۲	۱۳۹۶	۶۹	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۸۷۷
۱۳	۱۳۹۷	۶۹	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۸۷۷
۱۴	۱۳۹۸	۶۹	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۸۷۷
۱۵	۱۳۹۹	۶۹	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۸۷۷
۱۶	۱۴۰۰	۶۹	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۸۷۷
۱۷	۱۴۰۱	۶۹	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۸۷۷

619

سال	واردات بخش خصوصی	واردات بخش دولتی	جمع واردات
۱۳۸۰	۰	۹۳۷	۹۳۷
۱۳۸۱	۰	۸۲۰	۸۲۰
۱۳۸۲	۵۶	۱۶۰	۲۱۶
۱۳۸۳	۴۲	۱۶۱	۲۰۳
۱۳۸۴	۸۰	۶۳۷	۷۰۷
۱۳۸۵	۱۴۸۵	۱۰۴۲	۲۵۲۷
۱۳۸۶	۹۳۲	۲۰۸	۱۱۷۰
۱۳۸۷	۱۱۰۱	۰	۱۱۰۱
۱۳۸۸	۱۸۷	۰	۱۸۷
۱۳۸۹	۱۸۰۵	۰	۱۸۰۵
۱۳۹۰	۱۳۳۴	۰	۱۳۳۴
۱۳۹۱	۰	۰	۰
۱۳۹۲	۰	۰	۰
۱۳۹۳	۰	۰	۰
۱۳۹۴	۰	۰	۰
۱۳۹۵	۰	۰	۰
۱۳۹۶	۰	۰	۰
۱۳۹۷	۰	۰	۰
۱۳۹۸	۰	۰	۰
۱۳۹۹	۰	۰	۰
۱۴۰۰	۰	۰	۰
۱۴۰۱	۵۸۰	۰	۵۸۰

مأخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران

سال	سفید(هزارتن)	بیا (دلار)	خام(هزارتن)	بیا (دلار)	جمع واردات(هزار تن)	بیا (دلار)	جمع واردات (دلار)
۱۳۸۴	۷۸	۲۰,۱۲۴,۰۰۰	۶۲۹	۱۷۷,۲۵۶,۰۰۰	۷۰۷	۱۹۷,۳۸۰,۰۰۰	۱۹۷,۳۸۰,۰۰۰
۱۳۸۵	۶۳۷	۲۹۱,۳۷۱,۹۱۰	۱,۸۹۰	۷۲۶,۱۸۳,۵۵۹	۲,۵۲۷	۱,۰۱۷,۵۵۴,۴۶۹	۱,۰۱۷,۵۵۴,۴۶۹
۱۳۸۶	۳۴۸	۱۳۳,۳۰۹,۳۴۴	۸۲۲	۲۷۴,۴۶۱,۳۶۷	۱,۱۷۰	۴۰۷,۷۷۰,۷۱۰	۴۰۷,۷۷۰,۷۱۰
۱۳۸۷	۱۰۲	۳۷,۲۱۳,۳۲۲	۹۹۸	۲۸۷,۸۰۰,۰۱۳	۱,۱۰۱	۳۲۵,۰۱۳,۳۴۵	۳۲۵,۰۱۳,۳۴۵
۱۳۸۸	۲۷	۸,۸۱۹,۹۰۶	۸۵۰	۳۱۵,۸۲۶,۱۱۴	۸۷۷	۳۲۴,۶۴۶,۰۲۰	۳۲۴,۶۴۶,۰۲۰
۱۳۸۹	۰	۰	۱,۸۰۵	۷۰۴,۵۲۰,۴۰۷	۱,۸۰۵	۷۰۴,۵۲۰,۴۰۷	۷۰۴,۵۲۰,۴۰۷
۱۳۹۰	۶	۳,۷۹۹,۵۱۰	۱,۲۳۸	۷۵۲,۱۰۵,۳۳۴	۱,۲۴۴	۷۵۵,۹۰۴,۸۴۴	۷۵۵,۹۰۴,۸۴۴
۱۳۹۱	۰	۰	۱,۶۸۰	۱۰,۷۲,۴۱۳,۶۰۸	۱,۶۸۰	۱۰,۷۲,۴۱۳,۶۰۸	۱۰,۷۲,۴۱۳,۶۰۸
۱۳۹۲	۰	۰	۱,۵۷۹	۸۳۲,۱۸۷,۹۵۸	۱,۵۷۹	۸۳۲,۱۸۷,۹۵۸	۸۳۲,۱۸۷,۹۵۸
۱۳۹۳	۰	۰	۸۲۳	۳۷۷,۴۷۰,۴۴۰	۸۲۳	۳۷۷,۴۷۰,۴۴۰	۳۷۷,۴۷۰,۴۴۰
۱۳۹۴	۴۹	۲۰,۴۹۹,۰۰۳	۴۷۲	۱۵۱,۳۵۸,۵۲۴	۵۲۱	۱۷۱,۸۵۷,۵۲۷	۱۷۱,۸۵۷,۵۲۷
۱۳۹۵	۰	۰	۶۶۷	۰	۶۶۷	۳۲۰,۱۳۴,۹۷۸	۳۲۰,۱۳۴,۹۷۸
۱۳۹۶	۰	۰	۸۵۶	۴۱۴,۷۲۲,۶۳۷	۸۵۶	۴۱۴,۷۲۲,۶۳۷	۴۱۴,۷۲۲,۶۳۷
۱۳۹۷	۰	۰	۲۸۱	۱۰۲,۶۵۴,۳۰۵	۲۸۱	۱۰۲,۶۵۴,۳۰۵	۱۰۲,۶۵۴,۳۰۵
۱۳۹۸	۰	۰	۱,۳۰۳	۶۴۲,۳۴۶,۲۳۷	۱,۳۰۳	۶۴۲,۳۴۶,۲۳۷	۶۴۲,۳۴۶,۲۳۷
۱۳۹۹	۰	۰	۱,۰۱۸	۳۷۰,۶۶۰,۰۰۰	۱,۰۱۸	۳۷۰,۶۶۰,۰۰۰	۳۷۰,۶۶۰,۰۰۰
۱۴۰۰	۰	۰	۱,۲۰۳	۵۴۵,۰۶۰,۰۰۰	۱,۲۰۳	۵۴۵,۰۶۰,۰۰۰	۵۴۵,۰۶۰,۰۰۰
۱۴۰۱	۰	۰	۵۸۰	۳۱۴,۳۱۰,۰۰۰	۵۸۰	۳۱۴,۳۱۰,۰۰۰	۳۱۴,۳۱۰,۰۰۰
جمع	۱,۲۴۸	۵۱۵,۱۷۰,۰۰۵	۱۹,۲۱۱	۸۰,۶۱,۳۵۵,۵۰۳	۲۰,۴۵۹	۸۸,۸۶۵,۰۷,۴۸۵	۸۸,۸۶۵,۰۷,۴۸۵

مأخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران

ماهانماه

انجمن صنعتی کارخانه‌های قند و شکر ایران

زیر نظر شورای نویسندگان

صفحه آرا: **علی صائمی**

حروفچین: **حمیدرضا خدابخش**

تلفن و نمابر:

۸۸۹۶۹۰۵۵-۸۸۹۶۹۹۰۳

نشانی: **تهران - میدان دکتر فاطمی**

خیابان شهید گمنام - شماره ۱۴